

3.2. Ez főként a következő témakörökre vonatkozik: a) koherencia más közösségi politikaterületekkel, b) a pénzügyi eszközök biztosítása és a források elosztása, c) széles körű hozzáférhetőség és használhatóság a végfelhasználók számára az Európai Bizottság szintjén történő ésszerűsítések ellenére is, d) átláthatóság és részvétel a programbizottság munkájában, e) a civil társadalom bevonása.

3.3. Az EGSZB reméli, hogy az e pontokhoz fűzött kommentárokat – a lisszaboni célok, főként a pénzügyi keretre vonatkozóak, megvalósítására való tekintettel – figyelembe veszik a PROGRESS kidolgozásának további szakaszaiban.

Brüsszel, 2005. április 6.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat a Tanács és az Európai Parlament ajánlása a felsőoktatás minőségének biztosítása területén megvalósuló további európai együttműködésről”

COM(2004) 642 final – 2004/0239 (COD)

(2005/C 255/14)

2005. január 20-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fent említett kérdésben.

A tárgyban az EGSZB munkájának előkészítéséért felelős „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2005. március 15-én véleményét elfogadta. Az előadó **Mario Soares** volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. április 6–7-én (2005. április 6-i ülésen) 416. plenáris ülésén 144 szavazattal 2 ellenében 6 tartózkodás mellett az alábbi véleményt fogadta el:

1. Bevezetés

1.1 Az Európai Közösséget létrehozó szerződés 149. cikkének (1) bekezdése kimondja, hogy „A közösség a tagállamok közötti együttműködés ösztönzésével és szükség esetén tevékenységük támogatásával és kiegészítésével hozzájárul a minőségi oktatás fejlesztéséhez, ugyanakkor teljes mértékben tiszteletben tartja a tagállamoknak az oktatás tartalmára és szervezeti felépítésére vonatkozó hatáskörét, valamint kulturális és nyelvi sokszínűségüket.”

1.2 1998. szeptember 24-én a Miniszterek Tanácsa elfogadta a felsőoktatás minőségének biztosítása területén megvalósuló további európai együttműködésről szóló ajánlást, amely „felhívja a tagállamokat, hogy hozzanak létre minőségbiztosítási rendszereket vagy támogassák azokat, valamint a felsőoktatási intézményeket és az illetékes hatóságokat ösztönözzék együttműködésre és a tapasztalatok cseréjére”. Az Európai Bizottság feladata lenne „hogy támogassa az ilyen együttműködést, és az ajánlás célkitűzéseinek végrehajtásáról készítsen jelentést európai és tagállami szinten egyaránt”.

1.3 Az Európai Bizottság által benyújtott jelentés⁽¹⁾ szerint figyelemre méltó a fejlődés a „minőségbiztosítási rendszerek létrehozásában és az együttműködés elősegítésében”; azonban a jelentés hangsúlyozza, hogy ez még nem elegendő, és rámutat, hogy „messzebb ható intézkedésekre van szükség annak érdekében, hogy az európai felsőoktatás minősége javuljon, valamint, hogy saját polgáraink és más kontinensekről érkező hallgatók és tanulók számára átláthatóbbá és megbízhatóbbá váljon”.

1.4 2003 szeptemberében, amikor a bolognai folyamat keretében az oktatási miniszterek Berlinben üléseztek, és az Európai Felsőoktatási Térség létrehozásán munkálkodtak, arra a következtetésre jutottak, hogy a minőségbiztosítási rendszereket – amelyek egy sor olyan lényegi jellemzőn alapulnak, mint a programok vagy intézmények értékelése belső vizsgálat és külső felülvizsgálat útján, a hallgatók részvétele, az eredmények közzététele és a nemzetközi részvétel már általában minden tagállamban megvalósították.

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság jelentése a Tanács, az Európai Parlament, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság és a Régiók Bizottsága számára (COM) 620 final, 2004.9.30.

1.5 Ezzel egyidejűleg úgy döntöttek, hogy megbízzák az európai felsőoktatási minőségbiztosítási hálózatot (ENQA) ⁽²⁾ azzal, hogy dolgozzon ki „közös megegyezéssel minőségbiztosításra vonatkozó közös szabványokat, eljárásokat és iránymutatásokat, és vizsgálja meg a minőségbiztosítási és/vagy akkreditációs ügynökségek vagy testületek megfelelő szakértői felülvizsgálati rendszere biztosításának lehetséges útjait, és készítsen jelentést az ellenőrzési csoporton keresztül a 2005-ben megtartandó miniszteri találkozóra”.

1.6 A miniszterek felvállalták a minőségbiztosítás fejlesztésének támogatását intézményi, nemzeti és európai szinten is, és hangsúlyozták, hogy a minőségbiztosításhoz közös megegyezésen alapuló kritériumokra és módszertanra van szükség. Azt is kiemelték, hogy az intézményi autonómia elvével összhangban, a felsőoktatás területén a minőségbiztosítás felelőssége elsősorban az egyes intézményeket terheli, amelyek a felsőoktatási rendszer valódi elszámoltathatóságának alapjául szolgálnak a nemzeti minőséget biztosító kereten belül.

1.7 Végül megállapodtak, hogy 2005-re a nemzeti minőségbiztosítási rendszereknek magukban kell foglalniuk:

- az érintett szervek és intézmények felelősségének meghatározását;
- a programok és intézmények értékelését, ideértve a belső értékelést és a külső felülvizsgálatot, a hallgatók részvételét és az eredmények közzétételét;
- akkreditációs, hitelesítési rendszert vagy hasonló eljárásokat; valamint
- nemzetközi részvételt, együttműködést és hálózatba szervezést.

1.8 A Szerződés 149. cikke (4) bekezdése értelmében, az Európai Bizottság az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak véleményezésre betervezte a Tanács és az Európai Parlament ajánlására vonatkozó javaslatát ⁽³⁾.

1.9 Az EGSZB megérti az Európai Bizottság által előadott érveket, és egyetért azokkal az elvekkel, melyek a helyes gyakorlat intézményi alapokra helyezése és az európai szintű minőségirányítás kialakítása által a felsőoktatás minőségének alakítását és javítását veszik célba. A minőségbiztosítási módszertannak a minőség folyamatos javításának eszközeként történő szisztematikus alkalmazása a legjobb módja a valóban jó minőségű felsőoktatás biztosításának az EU oktatási létesítményeiben. Egyúttal elősegíti az egyetemi oktatást a különböző tagállamokban, és megkönnyíti az átjárhatóságot a különböző nemzeti oktatási rendszerek között.

1.10 Az EGSZB megerősíti véleményét, mely szerint a Közösség szemszögéből rendkívül fontos ennek a kérdésnek a rendezése, és támogatja az Európai Bizottság álláspontját, mellyel a lisszaboni stratégia által kitűzött célokat kívánja elérni, azaz pontosabban az Európai Tanács 2002-es barcelonai ülésén kinyilvánított következtetéseket, melyek értelmében az

⁽²⁾ Ezt a hálózatot 2000-ben hozták létre, és 30 európai ország 50 minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökségét foglalja magába.

⁽³⁾ Az 1998. szeptember 24-i, a felsőoktatás minőségének biztosítása területén megvalósuló európai együttműködésről szóló 98/561/EK ajánlás értékelésének nyomán.

európai oktatási és képzési rendszereknek „az egész világon minőségileg elismertnek” kell lenniük 2010-re.

2. Javasolt ajánlások

Az Európai Bizottság által betervezett javaslat az 1998. évi ajánlásra épül, és célja, hogy konkrétan hozzájáruljon a minőségbiztosítási rendszerek és értékelések kölcsönös elismeréséhez egész Európában.

2.1 Az ajánlás a kölcsönös elismerés elérését öt lépésben fejti ki:

2.1.1 „Követeljük meg, hogy a területükön működő valamennyi felsőoktatási intézmény szigorú belső minőségbiztosítási mechanizmusokat vezessen be vagy fejlesszen ki.

2.1.2 Követeljük meg, hogy a területükön működő valamennyi minőségbiztosítási vagy akkreditációs ügynökség függetlenül végezze értékeléseit, az 1998. szeptemberi tanácsi ajánlásban lefektetett minőségbiztosítási követelményeknek feleljen meg, és értékelési célokra közös szabványokat, eljárásokat és iránymutatásokat alkalmazzon.

2.1.3 Ösztönözzék a minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökségeket, hogy a felsőoktatást képviselő szervezetekkel együtt, állítsák fel a »Minőségbiztosítási és Akkreditációs Ügynökségek Európai Nyilvántartását« és határozzák meg a nyilvántartásba való felvétel feltételeit.

2.1.4 Tegyék lehetővé, hogy a területükön működő felsőoktatási intézmények a minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökségek közül azt az ügynökséget választhassák ki az európai nyilvántartásból, amelyik az igényeiknek és profiljuknak megfelel.

2.1.5 Fogadják el az európai nyilvántartásban felsorolt bármely minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökség által készített értékeléseket a felsőoktatási intézmények engedélyezésére vagy finanszírozására vonatkozó döntések alapjaként, ideértve olyan kérdéseket is, mint az ösztöndíjra vagy tanulmányi kölcsönre való jogosultság.”

2.2 A javaslat felkéri az Európai Bizottságot, hogy:

– „a tagállamokkal szorosan együttműködve továbbra is támogassa a felsőoktatási intézmények, a minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökségek, az illetékes hatóságok és e területen működő más szervek közötti együttműködést”; valamint

– „háromévente készítsen jelentést az Európai Parlament, a Tanács, a Gazdasági és Szociális bizottság és a Régiók Bizottsága számára az egyes tagállamokban működő minőségbiztosítási rendszerek fejlődéséről és az európai szinten megvalósuló együttműködésről, ideértve a fent hivatkozott célkitűzések tekintetében elért fejlődést is”.

3. Az EGSZB megjegyzései

3.1 Általános megjegyzések

3.1.1 A kiváló minőségű oktatás és képzés megkövetelése elengedhetetlenül fontos a lisszaboni célkitűzések megvalósítása érdekében. Ezzel kapcsolatban az EGSZB hangsúlyozza a diákok és tanárok nagyobb mobilitásának fontosságát a tudásalapú társadalom létrehozásában Európában. A mobilitás kulcsfontosságú szerepet játszhat az egész Európára kiterjedő munkaerőpiac megvalósításában és egy versenyképesebb tudásalapú társadalom felépítésében.

3.1.2 Ez a szándék húzódik meg a javasolt ajánlások mögött is, mivel annak érdekében, hogy a mobilitás teljes mértékben megvalósuljon, a diplomák és képesítések kölcsönös elismerése szükséges, ez azonban hatékony, koherens mechanizmusokat kíván meg szerte Európában, minden érintett fél részvételével. Ebben a vonatkozásban különösen fontos az európai felsőoktatás minőségének értékelésére és akkreditálására irányuló megfelelő munkamódszerek kialakítása.

3.1.3 Mindettől függetlenül, az EGSZB úgy véli, hogy ezek az értékelési mechanizmusok, amelyek persze fontosak a felsőoktatás minőségének javítása és hitelessége érdekében, nem függhetnek túlságosan a piac mindenkori követelményeitől, mivel figyelembe kell venni az oktatás hosszú távú céljait és távlatait, az alapkutatásokkal kezdve.

3.1.4 Ezenkívül, az EGSZB hangsúlyozza, hogy a felsőoktatás finanszírozása még mindig a szóban forgó alapvető célkitűzések elérésének meghatározó tényezője. Nem lenne helyénvaló, ha a felsőoktatási intézmények a pénzügyi korlátok miatt nem férhetnének hozzá a jobb minőségellenőrzési és akkreditációs ügynökségekhez.

3.1.5 A javasolt tanácsi ajánlásokban megfogalmazott jelenlegi európai bizottsági kezdeményezés szemben áll az EGSZB által 1997-ben elfogadott állásfoglalással⁽⁴⁾, különösen a következő kijelentésekkel:

- szükség lenne „lépéseket tenni olyan minőségbiztosítási rendszerek elfogadása felé, melyek szabványos értékelési folyamatokat tartalmaznak, melyeket azután mindenki használhatna, aki önkéntesen elfogadja az értékelést, mint a tökéletesítés megvalósításának egyik rendszerét, és nem tehernek tekintti azt;”
- „az egyetem autonómiájának elve (...) nem vitatott (...). Fontos azonban, hogy a polgárok tudjanak arról, hogy Európa mely oktatási intézményei vezették már be szervezeteikben az értékelést, mint szisztematikus minőségbiztosítási módszert, (...) [és] mely intézmények alkalmaznak szabványos minőségbiztosítási módszereket”;
- „amellett, hogy lehetővé teszi minden tagállam és oktatási intézmény számára saját kritérium alkalmazását, az Európai Bizottságnak ösztönöznie kellene közös kritériumok bevezetését is, melyek tükrözik a tanítás minőségének szintjét a közösség szemszögéből”.

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye 1998. szeptember 24-i, a felsőoktatás minőségének biztosítása területén megvalósuló európai együttműködésről szóló tanácsi ajánlásra tett javaslatról (COM(97) 159 final – 97/0121 (SYN) – HL C 19., 1998. 1.20.

3.1.6 Az EGSZB tudatában van, hogy fiatal európaiakat, és általában a nyilvánosságot tájékoztatni kell a különböző felsőoktatási intézmények minőségéről.

Azonban az európai intézmények értékelésére vagy akkreditálására használt szabványoknak és kritériumoknak vonatkozási pontként kell szolgálniuk az átláthatóság fokozása és az európai összehasonlítások megkönnyítése érdekében, ugyanakkor hozzá kell járulniuk az intézmények sokszínűségének elősegítéséhez, és annak biztosításához, hogy ezek az intézmények ne csak a mai társadalom igényeinek kiszolgálására legyenek berendezkedve. Céljuk tehát nem a tagállamok jogszabályainak és törvényeinek összehangolása, hiszen ez szándékosan nem szerepel a Szerződésben.

3.1.7 A tudásalapú társadalomban, aminek a világ legfejlettebb gazdasági, társadalmi, technológiai és kulturális térsége felépítéséhez kell alapul szolgálnia, a minőségbiztosítási rendszerek és általában a minőségellenőrzési folyamatok elengedhetetlenek a haladáshoz, valamint a fogyasztóknak és felhasználóknak nyújtott szolgáltatások tökéletesítéséhez.

Ezért a tagállamoknak elegendő forrást kell biztosítaniuk oktatási intézményeik számára minőségértékelési folyamatok kialakításához az oktatás mint termék javítása érdekében. Ezenkívül az egyetemek és a társadalom közötti kapcsolatot erősíteni kell, a felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatalok munkaerőpiacra való belépésének megkönnyítése érdekében; ez azonban a felsőoktatási minőségbiztosítási rendszerekben a szociális partnerek fokozottabb részvételét és a munkaerőpiac jövőbeni igényeinek jobb ismeretét kívánja meg.

3.1.8 Az EGSZB két meghatározó elvnek szeretne hangot adni a kölcsönös elismeréshez kapcsolódó célkitűzéssel kapcsolatban, melyeket kifejezetten meg kellene említeni a tagállamoknak szóló ajánlásban:

- a minőségbiztosítási rendszereket nem lehet kikényszeríteni, hanem az érintetteknek kell azokat elfogadni, különösen az előadóknak és a tanulmányi hatóságoknak, és céljuk a tagállamok felsőoktatásának javítása kell hogy legyen.
- a felsőoktatási intézmények számára hozzáférést kell biztosítani a minőségi módszerek és technikák elősegítését, támogatását és megvalósítását szolgáló szervezetek finanszírozásához szükséges forrásokhoz, különösen a tényleges oktatást nyújtó felek bevonása érdekében – ami elengedhetetlen.

3.2 Külön megjegyzések

3.2.1 Az EGSZB egyetért azzal, hogy az egyes intézményekben a belső minőségértékelési módszerek kidolgozására vonatkozó kritériumoknak és szabványoknak abban a keretben kell gyökerezniük, amelyben maga az intézmény is működik.

A szisztematikus javítás elérését célzó alapvető tényezőknek ezeken a belső minőségbiztosítási mechanizmusokon kell alapulniuk, a tanulmányi eredmények és szakértelem használatával együtt. A javulásnak mindenekelőtt lépést kell tartania a társadalom változó igényeivel, melyet az egyetemi tanárokból, szakértőkből, végzett diákokból, az adott téma szakértőiből, diákokból és szociális partnerekből álló érintett felek csoportja határoz meg.

3.2.2 Az EGSZB üdvözlí a javaslatot az ENQA minőségbiztosítási eljárásokról szóló kézikönyv kidolgozására vonatkozólag, amely számos, a tagállamok bevált gyakorlatán alapuló, közösen elfogadott modellt vagy jegyzőkönyvet tartalmazna. A kézikönyvnek azonban, amennyire csak lehetséges arra kellene összpontosítania, hogy elősegítse a minőségbiztosítást azokban az oktatási intézményekben, amelyek azt még nem alkalmazzák, és ösztönözze fokozottabb használatát, azokban az intézményekben, amelyek már bevezették ezt a gyakorlatot.

Abban is egyetért az Európai Bizottsággal, hogy meg kell határozni az európai minőségbiztosításra vonatkozó elveket, és be kell építeni ezeket az ENQA kézikönyvbe, különösen az egyetemek autonómiájának, a külső értékelő és/vagy akkreditációs ügynökségek nyilvános számadásának és függetlenségének, valamint az arányosság és méltányosság tekintetében; ezek olyan elvek, amelyhez valamennyi érdekelt fél csatlakozhatna.

3.2.3 Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy a felsőoktatási intézmények külső értékelését végző ügynökségek teljesítsék a függetlenségre és szakmai felkészültségre vonatkozó legmagasabb feltételeket.

Mindazonáltal fontos annak pontos meghatározása, hogy mit értünk a függetlenség alatt ebben az összefüggésben, és hogy ezek az ügynökségek profitorientáltak legyenek-e, vagy sem. Lényeges annak biztosítása, hogy az ügynökségek valóban függetlenek legyenek az általuk értékelt szervezetektől, ami felveti a második kérdést, mégpedig, hogy profitorientáltak legyenek-e. Egyértelmű, hogy az ügynökségeknek megfelelő eszközökkel kell rendelkezniük munkájuk végzéséhez (amely magában foglalja a munkájukért járó fizetséget), ha azonban üzletszerűen kívánnak működni, egyértelműen haszonszerzés céljából folytatott tevékenységekkel, az veszélyeztetheti függetlenségüket.

3.2.4 A Minőségbiztosítási és Akkreditációs Ügynökségek Európai Nyilvántartásának felállítására vonatkozó javaslat érdekes, konszenzuson alapuló elképzelés, de az ajánlás nem fogalmaz egyértelműen a nyilvántartás adminisztrációs mechanizmusainak vonatkozásában; ezek alapján a felsőoktatási intézmények minőségellenőrzését végző ügynökségek minősége maga is vizsgálat és minőségbiztosítás tárgyát képezné, és végül lehetővé tenné a képesítések elfogadását és elismerését Európán belül és kívül.

3.2.4.1 Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság mérlegelje újabb rubrikák felvételének lehetőségét a nyilvántartásba, amelyek alapján lehetővé válna egyrészt az olyan akkreditációk megkülönböztetése, melyek feladata alapszintű európai referenciák létrehozása a legfontosabb szakmai területeken, másrészt az olyanoké, amelyek speciális szakterületek minőségbiztosításával foglalkoznak.

3.2.5 Az EGSZB üdvözlí azt az elképzelést, hogy a felsőoktatási intézményeket elszámoltathatóvá kell tenni, lehetővé téve számukra, hogy szabadon választhassák ki az igényeiknek és profiljuknak megfelelő minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökséget, feltéve, hogy az ügynökség jelen van a nyilvántar-

tásban, és az érintett ország függetlennek és megbízhatónak ítéli meg.

Az egyetemeknek biztosított lehetőség a szakmai szempontból és célkitűzéseiknek legmegfelelőbb saját akkreditálási stratégia kidolgozására azonban nem szabad, hogy olyan helyzetet eredményezzen, amelyben az intézmények besorolása az általuk választott ügynökség minőségétől függ.

Az EGSZB figyelmeztetni szeretné az érintetteket, hogy ha a minőségbiztosítási és akkreditációs ügynökségek maguk is különböző minőségi szinten állnak, akkor komoly annak a kockázata, hogy ez befolyásolja magát az értékelést is, ami pedig a felsőoktatási intézmények különböző besorolásához vezet.

3.2.6 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a jelenlegi nemzeti minőségi akkreditációs rendszereket összhangba kell hozni az európai akkreditációs megállapodásokkal.

Tulajdonképpen a tagállamok viselik a felelősséget a nemzeti minőségbiztosítási és akkreditációs rendszerek megszervezéséért, nekik kell meghozniuk a döntéseket, hogy megadják-e az engedélyeket, illetve finanszírozást biztosítanak-e az egyetemek számára. Ezeknek az eljárásoknak azonban illeszkedniük kell az európai akkreditációs megállapodásokhoz a képesítések és diplomák kölcsönös elismerésének megkönnyítése érdekében. A nem tagállamok által alkalmazott akkreditációs kritériumok és minősítések olyan eszközt alkothatnak, amely hozzájárul ezen intézmények jó hírnevéhez, ugyanakkor ezt nem az állam finanszírozná.

A harmadik országok akkreditációs és minőségbiztosítási kritériumai eszközként szolgálhatnak az állam által anyagilag nem támogatott felsőoktatási intézmények jó hírnevének elősegítéséhez.

Bár ezek az alternatívák nem egyforma mértékben teszik a tagállamokat felelőssé a minőségi oktatás biztosításáért, az EGSZB pozitívan ítéli meg, hogy az Európai Bizottság „támogatja az önálló vagy együttes tanulmányi programok határokon átnyúló értékelésének és akkreditálásának kidolgozását és kipróbálását”, ugyanúgy, mint „az európai akkreditálás bevezetését az olyan területeken, mint az orvostudomány vagy a mérnök-képzés”, amely kulcsfontosságú előrelépést jelenthet a „sokat vitatott kölcsönös elismerés valóra váltásában”.

3.2.7 Az egyik elv, amelyre az ajánlás a minőségbiztosítási rendszereket alapozza, az összes érintett bevonása.

Az EGSZB úgy véli, hogy a társadalmi-gazdasági szereplők hozzájárulása igen lényeges, tekintettel speciális tapasztalataikra, amelyek rendkívül értékesek lehetnek az alkalmazott módszerek vonatkozásában. A munkaadói és munkavállalói szervezeteknek, mint a munkaerő-piaci kételyeknek hangot adó fórumoknak, más közvetlenül érintett felekkel együtt, kulcsfontosságú szerepet kell tudniuk betölteni ebben az egész, az európai felsőoktatás minőségének szisztematikus javítására irányuló folyamatban.

Brüsszel, 2005. április 13.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND